

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційне дослідження

ШТОДИ Діани Олегівни

на тему: «Адміністративно-правове регулювання відносин

у сфері використання альтернативних джерел енергії»,

подане на здобуття ступеня доктора філософії

за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дослідження. За останні кілька довоєнних років в Україні спостерігався стрімкий розвиток галузі альтернативної енергетики, що зумовлювалося світовими тенденціями переходу на більш екологічні види енергоресурсів та усвідомленням потреби пошуку ефективної заміни їх традиційних видів, запаси яких неухильно зменшуються. Події останніх років висунули на перший план нагальну потребу забезпечення енергонезалежності нашої держави чи принаймні, досягнення максимально можливого рівня енергетичної автономії. У сучасних умовах все частіше звертається увага на необхідність впровадження децентралізованих рішень з енергопостачання. Одним із дієвих способів подолання цих та інших проблем вітчизняного енергосектору є використання альтернативних джерел енергії. Водночас, ця галузь зазнала суттєвого негативного впливу через війну. Фактично зруйнована сонячна і вітрогенерація Півдня та Сходу України, зазнала суттєвих пошкоджень енергетична інфраструктура по Україні в цілому. Перспективи розвитку альтернативної енергетики зменшуються, знижується інвестиційна привабливість цієї сфери. Не останнє місце займає й недосконале правове поле щодо врегулювання відносин у сфері альтернативної енергетики. Водночас, передумови для подальшого розвитку галузі альтернативної енергетики в Україні зберігаються. Її розвиток закріплений на державному рівні в стратегічних документах (насамперед, Енергетичній стратегії України на період до 2050 року). Знаходить своє місце галузь альтернативної енергетики і в планах заходів із повоєнного відновлення та розвитку України.

Звідси дисертації Д. О. Штода, є дуже своєчасною спробою визначення та вирішення проблем одного з важливих аспектів, а саме адміністративно-правового регулювання відносин у сфері використання альтернативних джерел енергії.

Актуальність дослідження додатково підтверджується й відсутністю в сучасній науці адміністративного права спеціальних комплексних досліджень. Ця тематика зачіпається лише побічно у більш широких темах – з адміністративно-правового регулювання енергетичної галузі, паливно-енергетичного комплексу, енергетичної безпеки, енергозбереження.

Наукова цінність дисертації підвищується й тим, що вона виконувалася в рамках теми науково-дослідної роботи Національного університету біоресурсів і природокористування України «Розробка концепції правового забезпечення екологічної безпеки України органами публічної влади та місцевого самоврядування в контексті євроінтеграції» (номер державної реєстрації 0120U102188).

Ступінь обґрунтованості наукових положень висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації. Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані дисертанткою, у своїй більшості є обґрунтованими та переконливими. При їх обґрунтуванні використано широке коло вітчизняних та зарубіжних наукових джерел, законодавство України, законодавство інших держав та міжнародно-правові акти; загальний перелік використаних джерел складає 302 найменування.

Виваженим та логічно завершеним є план роботи, який охоплює основні аспекти адміністративно-правового регулювання відносин у сфері використання альтернативних джерел енергії.

Відповідають встановленим вимогам та не викликають заперечень *об'єкт дослідження* – суспільні відносини, пов'язані із використанням альтернативних джерел енергії та *предмет дослідження* – адміністративно-правове регулювання відносин у сфері використання альтернативних джерел енергії.

Висновки до розділів дисертації та загальні висновки відповідають сутності розглянутих питань і відзначаються чіткістю викладених думок.

Аналіз дисертації дозволяє стверджувати про повне досягнення мети роботи та виконання поставлених завдань дослідження. Сформульовані дисертанткою висновки і пропозиції є належним чином аргументованими, відзначаються оригінальністю, відповідають вимогам та потребам сучасності та мають не лише теоретичне, а й практичне значення.

Новизна представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачкою досліджень. Аналіз положень наукової новизни дисертаційного дослідження свідчить про те, що його авторці вдалося розв'язати наукове завдання, пов'язане із розкриттям особливостей адміністративно-правового регулювання відносин у сфері використання альтернативних джерел енергії.

Вперше у вітчизняній юридичній науці в дисертації визначено поняття «адміністративно-правового регулювання відносин у сфері використання альтернативних джерел енергії» та виділено його характерні риси.

Заслуговують на увагу пропозиції дисертантки щодо удосконалення нормативних підходів до встановлення умов ліцензування об'єктів електроенергетики з альтернативних джерел енергії, податкових преференцій,

запуску ринку «зелених облігацій», умов збереження стимулюючого тарифоутворення для електроенергії, отриманої з альтернативних джерел та повноважень державних органів у цих сферах.

Позитивним доробком слід вважати формулювання дисертанткою об'єкта та предмета адміністративно-правового регулювання відносин у сфері використання альтернативних джерел енергії, визначення поняття та складу суб'єктів адміністративно-правового регулювання відносин у цій сфері.

Крім вказаного, в дисертаційному дослідженні удосконалено положення щодо поняття та змісту правових та організаційних форм адміністративно-правового регулювання відносин у сфері використання альтернативних джерел із виділенням їх різновидів.

Дістали подальшого розвитку у дисертаційному дослідженні теоретичні підходи до визначення методів адміністративно-правового регулювання відносин у сфері використання альтернативних джерел енергії з висвітленням змісту прямих та непрямих методів.

Заслуговують на увагу практичні рекомендації здобувачки щодо міжнародної співпраці України у сфері правового регулювання альтернативної енергетики з визначенням напрямів розвитку вітчизняної альтернативної енергетики в коротко- та довгостроковій перспективі та ролі держави в цьому процесі.

Одержані в процесі наукового дослідження результати та висновки є науково обґрунтованими, поглиблюють, доповнюють і розвивають теорію адміністративного права України в частині наукової розробки положень про адміністративно-правове регулювання відносин у сфері використання альтернативних джерел енергії.

Наукова обґрунтованість результатів проведених здобувачкою досліджень. Сформульовані в дисертаційному дослідженні та оприлюднені у публікаціях дисертантки (статтях у наукових фахових виданнях України, науковому виданні іншої держави, тезах наукових доповідей на науково-практичних конференціях) наукові положення, висновки, рекомендації відзначаються обґрунтованістю, є однозначними і переконливими. Вони базуються на детальному аналізі надбань наукової доктрини, а саме напрацюваннях вчених в галузі адміністративного права, а також, зважаючи на багатогранність та специфіку об'єкту дослідження, доробків фахівців із теорії права, екологічного, природоресурсного, господарського та інших галузей права. Покладено в основу проведеного дослідження й детальне вивчення та критичний аналіз вітчизняного законодавства та положень міжнародних актів, спеціальних джерел, емпіричного матеріалу.

Окрему увагу слід звернути на **апробацію результатів дисертаційного**

дослідження, які оприлюднювалися на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях. Положення, які містяться в дисертації, повно і всебічно викладено у п'яти наукових публікаціях, з яких чотири одноосібні статті у фахових виданнях України, одна стаття у співавторстві з науковим керівником у науковому виданні іншої держави, та чотирьох тезах наукових доповідей (одні з яких виконано у співавторстві з науковим керівником).

Структура дисертації ґрунтується на комплексному підході щодо дослідження адміністративно-правового регулювання відносин у сфері використання альтернативних джерел енергії. Робота містить анотацію, вступ, три розділи, що мають вісім підрозділів, список використаних джерел (302 найменування) і додатки. Загальний обсяг дисертації становить 235 сторінок.

Рівень виконання поставленого наукового завдання та оволодіння здобувачкою методологією наукової діяльності. Здобувачкою методологічно правильно сформульовано *мету* дисертаційного дослідження – здійснення комплексного наукового аналізу адміністративно-правового регулювання відносин у сфері використання альтернативних джерел енергії та розробка відповідних пропозиції щодо удосконалення законодавства у цій сфері.

Логічним є виділення здобувачкою науково-дослідницьких *завдань*:

- визначити поняття та принципи адміністративно-правового регулювання відносин у сфері використання альтернативних джерел енергії в Україні;
- проаналізувати стан наукових досліджень адміністративно-правового регулювання відносин у сфері використання альтернативних джерел енергії в Україні;
- визначити об'єкти та суб'єктів адміністративно-правових відносин у сфері використання альтернативних джерел енергії;
- виокремити та охарактеризувати форми адміністративно-правового регулювання відносин у сфері використання альтернативних джерел енергії в Україні;
- дослідити особливості методів адміністративно-правового регулювання відносин у сфері використання альтернативних джерел енергії в Україні;
- охарактеризувати міжнародний досвід правового регулювання відносин у сфері використання альтернативних джерел енергії та можливості його використання в Україні;
- визначити шляхи вдосконалення адміністративної відповідальності у сфері використання альтернативних джерел енергії;
- розробити науково-обґрунтовані пропозиції та рекомендації щодо удосконалення правового регулювання суспільних відносин у досліджуваній сфері.

Досягнення поставленої мети та реалізація завдань дисертаційного дослідження стало можливим через використання філософських, загальнонаукових та спеціально-правових методів наукового пізнання. Діалектичний методу застосовувався дисертанткою впродовж всієї роботи та став основою формування її наукової новизни. Формально-логічний метод було використано при формулюванні понятійно-категоріального апарату дисертаційного дослідження та розкритті змісту його основних складових. Аналіз та синтез стали тими методами, що сприяли уясненню стану наукових досліджень адміністративно-правового регулювання відносин у сфері використання альтернативних джерел енергії, виявленні прогалин та колізій в відповідних нормативних актах. Системний метод дозволив провести дослідження об'єктно-суб'єктного складу адміністративно-правових відносин у сфері використання альтернативних джерел енергії. Порівняльно-правовий метод здобувачка вміло застосувала для співставлення положень вітчизняного та зарубіжного законодавства у сфері використання альтернативних джерел енергії. Змісту адміністративно-правових норм, які врегульовують відносини у сфері використання альтернативних джерел енергії, було досліджено із застосуванням здобувачкою формально-юридичного методу наукового пізнання. Такий підхід свідчить про високий фаховий рівень дисертантки та формування її як науковиці.

Результати дисертаційного дослідження являються суттєвим надбанням як в теоретичній царині, так і в практичній площині. Вони можуть бути використані в: науково-дослідній сфері – для подальшого розвитку адміністративно-правової науки в частині наукових розробок, присвячених вдосконаленню механізму адміністративно-правового регулювання відносин у сфері використання альтернативних джерел енергії; нормотворчості – для вдосконалення чинного та перспективного адміністративного законодавства про використання альтернативних джерел енергії; освітньому процесі – під час розроблення та викладання навчальних дисциплін «Адміністративне право», «Актуальні проблеми теорії адміністративного права» та спецкурсах із особливостей правого регулювання альтернативної енергетики; правозастосовній діяльності – для підвищення ефективності діяльності судів в Україні.

Зауваження щодо оформлення та змісту дисертації, запитання до здобувачки. Оцінюючи позитивно роботу Д. О. Штоди, слід зазначити, що зміст дисертації, як і будь-якого творчого, самостійного дослідження, містить деякі недоліки та дискусійні положення, на яких зупинимось детальніше.

1. В роботі здобувачка неодноразово звертається до положень Енергетичної стратегії України на період до 2035 року «Безпека,

енергоефективність, конкурентоспроможність», схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 18.08.2017 р. № 605-р (с. 20, 32, 36, 37, 53, 102, 113, 114 та ін.). Проте цей стратегічний документ нині втратив чинність через прийняття Енергетичної стратегії України на період до 2050 року (розпорядження Кабінету Міністрів України від 21.04.2023 р. № 373-р). І хоча загальне спрямування обох стратегій не має суттєвих розбіжностей, розвиток сфери альтернативної енергетики залишається для України пріоритетом, і навіть більше – до 2050 року ставляться дуже амбітні цілі з досягнення вуглецевої нейтральності енергетичного сектору та вироблення до 90 % електроенергії з безвуглецевих джерел, дисертантці варто було би відобразити в роботі ці законодавчі зміни та провести відповідний аналіз саме чинного документу.

2. Потребує додаткового роз'яснення, на нашу думку, позиція авторки щодо співвідношення понять «альтернативна енергетика» та «відновлювальна енергетика», оскільки і в національному, і в міжнародному законодавстві ми маємо вживання обох термінів. Натомість у дисертаційному дослідженні саме цей аспект не знайшов належного відображення.

3. Здобувачкою пропонується авторське визначення поняття адміністративної відповідальності у сфері використання альтернативних джерел енергії: «примусове застосування законодавчо закріплених адміністративних санкцій до суб'єктів адміністративно-правових відносин у разі невиконання чи неналежного виконання ними своїх юридичних обов'язків (повноважень), порушення норм законодавства у сфері виробництва, збереження, транспортування, постачання, передачі й споживання енергії, виробленої з альтернативних джерел» (с. 189, 197). Більш доцільним, на нашу думку, було б застосувати термін «суб'єкти адміністративних правопорушень» замість «суб'єкти адміністративно-правових відносин».

4. Як напрям удосконалення правового забезпечення адміністративної відповідальності у сфері використання альтернативних джерел енергії здобувачка пропонує перегляд розміру (у бік збільшення) штрафів як санкцій за адміністративні правопорушення у сфері використання альтернативних джерел енергії (с. 181, 197). На прилюдному захисті хотілося б почути відповідні на питання, на чому базується така позиція? Чи справді збільшення штрафів є дієвим способом покращення ситуації?

5. Визначаючи систему суб'єктів адміністративно-правових відносин у сфері використання альтернативних джерел енергії (с. 149, 193) здобувачка не згадує просьюмерів (осіб, що одночасно є виробниками та споживачами енергії, отриманої з альтернативних джерел), хоча їх роль в генерації енергії з альтернативних джерел та формування ринку такої енергії зростає, особливо

останнім часом. Тим самим характеристика їх правового статусу як суб'єктів досліджуваних правовідносин збагатила б роботу.

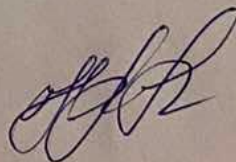
Водночас, зазначені зауваження та побажання є суто дискусійними, мають уточнюючий та рекомендаційний характер і в цілому не впливають на загальну високу позитивну оцінку дисертаційного дослідження Д. О. Штоди.

Висновок про відповідність дисертації встановленим вимогам.
Дисертація Д. О. Штоди на тему: «Адміністративно-правове регулювання відносин у сфері використання альтернативних джерел енергії» за ступенем актуальності, новизною, рівнем обґрунтованості положень, достовірністю положень, науковою і практичною значущістю отриманих результатів, повнотою їх викладення в опублікованих дисертанткою наукових працях, а також за структурою та оформленням, відповідає вимогам, що висуваються до дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії.

Дисертація Д. О. Штоди є самостійно написаною кваліфікаційною науковою працею із науково-обґрунтованими висновками та рекомендаціями. Використання ідей, результатів і текстів інших авторів мають належним чином оформлені посилання на відповідні джерела. У роботі відсутнє привласнення чужих ідей, результатів або слів без оформлення належного цитування.

Дисертація відповідає вимогам наказу МОН України № 40 від 12 січня 2017 року «Про затвердження Вимог до оформлення дисертації» та Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами), а її авторка Штода Діана Олегівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент:
**професорка кафедри службового
та медичного права
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,
докторка юридичних наук, професорка**

Наталія ЛИТВИН

Київська засідання
вченої секції
Юридична
2023р.

